

مامۆستایانی ئایینی

تکایه وتاریک بۆ سیسته می هاتووچۆ !

رۆشنیبری کۆمه‌لایه‌تی، تاکو نه‌وه‌یه‌کی نوێ بۆ کۆمه‌لگا که مان به‌پێننه ناراده. هه‌ر چه‌نده مامۆستایانی ئایینی درێغیان نه‌کردوه، به‌لام له‌بهری سیسته‌می هاتووچۆو رێنمایی و رێزگرتنی هاوولاتی له‌پۆلیس، که‌م خۆیان له‌م هێله داوه. چونکه ئهم بواره که هاتووچۆیه (له‌نیوان مه‌رگ و ژياندايه) و نه‌رکینکی ئایینییه که رێگای راست و دروست پێشانی هاوولاتیان بدهن. پێغه‌مبه‌ر (د.خ) ده‌فه‌رموێت (خراپترین که‌سان به‌لای خواوه که‌سیکه که خوا کاروباری موسلمانانی پێداپێت نه‌ویش عه‌داله‌ت و دادپه‌روه‌ری تێدا نه‌کات) بۆیه داواکارم له‌وه‌زاره‌تی نه‌وقاف و یه‌کێتی زانایانی ئسایینی ئیسلامی کوردستان و مامۆستایانی ئایینی و ئیمام خه‌تیبی مزگه‌وته‌کان له‌هه‌رمێ، وتاریکی هه‌ینی خۆیان بۆ ئهم بواره تهرخان بکه‌ن، چونکه پێشکێشکردنی ووتاریک له‌م بواره‌دا له‌هر مزگه‌وتێکی کوردستان له‌ئه‌نجامدا ده‌پێتته شۆرشێک بۆ به‌ره‌نگاربوونه‌وه‌ی رووداوو کاره‌سات و هوشیاری هاتووچۆ، تاکو چیتر جگه‌رگۆشه‌کانی ئهم ولاته نه‌بنه قوربانی رووداوو کاره‌ساتی هاتووچۆو ئومێده‌وارم ئهم هه‌لمه‌ته‌ی یه‌کێتی زانایانی ئایینی ئیسلامی کوردستان، ئاسه‌وارێکی باشی به‌دواوه بێت و لایه‌نێکی ئیجابی و رۆلی نه‌کتیفی خۆی هه‌بێت و شورشێک بێت له‌سه‌ر ده‌ستی مامۆستایانی ئایینی له‌مه‌ر په‌ره‌پێدانی سیسته‌می هاتووچۆ له‌هه‌رمێ کوردستاندا.

* مولا می یه‌که‌م و به‌رپه‌وه‌ری کارگێری و راگه‌یاندن له هاتووچۆی سۆران.

ده‌ده‌ن، بۆ نه‌وه‌ی هۆی رووداوه‌که دیاری بکه‌ن، تاکو چاریکی تر ئهم جۆره رووداوه دووباره نه‌بێتته‌وه، بۆیه پێویسته له‌ولاتی خۆشان هه‌موو لایه‌ک هاوکارین له‌گه‌ڵ یه‌کتهداوه‌ڵ هه‌ل بده‌ین له‌بهری سه‌روه‌ری یاساو عه‌داله‌تی کۆمه‌لایه‌تی هه‌رکس هه‌ست به‌به‌رپرسیاریه‌تی بکات له نه‌رک و مافدا. هه‌روه‌ک له‌م فه‌رمووده‌یه‌دا پێغه‌مبه‌ر (د.خ) ده‌فه‌رموێت "کلکم راع وکلکم مسؤول عن رعیته" بۆیه بۆ رێزگرتن له‌یاساو هۆشیاری هاوولاتیان

مامۆستایانی ئایینی نه‌گه‌ر بیانوه‌یت، ده‌توانن له‌وتاره‌کانی رۆژی هه‌ینیدا رۆلی سه‌ره‌کی بیه‌ین، بۆ گوزرینی عه‌قلیه‌تی کۆمه‌لگا و سه‌روه‌ری یاساو رێزگرتن له‌پۆلیسی هاتووچۆ به‌رزکردنه‌وه‌ی ناستی

بێگومان که‌سیکیش له‌جه‌به‌ه‌دایه‌ت، مه‌رج نییه هه‌موو کات به‌سه‌لامه‌تی بگه‌رێتته‌وه رۆژیک دێت بێته تارمایی تیرۆری سپی، بۆیه رووداوه‌کانی هاتووچۆ نه‌مرۆکه بووینه‌ته جه‌نگینکی رۆژانه و به‌رده‌وام له‌گه‌ڵ هاوولاتیاندا، هه‌رچه‌نده لایه‌نه په‌یوه‌ندیده‌اره‌کان که زۆرینه به‌رپه‌رپه‌ریه‌تی گشتی هاتووچۆی هه‌رمێ، که‌مه‌رخه‌م نه‌بووه له‌م بواره‌دا، به‌لام وه‌ک کورد گووتویه‌تی (چه‌په‌له به‌ده‌سه‌تیک لێناردی)، بۆیه نه‌گه‌ر سه‌یری ولاتیانی

وته‌یه شوفێر، پیاده، سه‌رنشین و به‌گشتی نه‌وانه‌ی له‌ده‌وره‌یه‌ری ژینگه‌ی ترافیکی‌دا هاتووچۆ ده‌کهن، به‌تایه‌ست شوفێرانی هێله خێراکان و نه‌وانه‌ی له‌نیوان شاره‌کاندا هاتووچۆ ده‌کهن، هه‌میشه له‌جه‌به‌ه‌دان،

له‌ چه‌ند سالی داها‌توو رووداوو کاره‌ساتی هاتووچۆ، هه‌له‌بجیه‌کی تر له‌کوردستان دروست ده‌کات.

به‌پێی هه‌ردوو سایی (نیلاف و سۆمه‌ریه‌)ش له‌و هه‌رمه‌دا له هه‌ر سێ رۆژ دوو که‌س به‌کاره‌ساتی هاتووچۆ ده‌بنه قوربانی و سێ و پێنجی دیکه‌ش بریندار ده‌بن، پێسپۆرینکی هاتووچۆی سۆنیدی ده‌لیت "هه‌موو که‌س رووداوی هاتووچۆ له‌خۆی زۆر به‌دوور ده‌زانیت، به‌لام له هه‌موو که‌س زۆر نزیکه" به‌پێی ئهم

ته‌یه شوفێر، پیاده، سه‌رنشین و به‌گشتی نه‌وانه‌ی له‌ده‌وره‌یه‌ری ژینگه‌ی ترافیکی‌دا هاتووچۆ ده‌کهن، به‌تایه‌ست شوفێرانی هێله خێراکان و نه‌وانه‌ی له‌نیوان شاره‌کاندا هاتووچۆ ده‌کهن، هه‌میشه له‌جه‌به‌ه‌دان،

سالار ته‌حسین درێ*

به‌مانای سواروکانی تر وه‌ک (هوشتر و ته‌سپو... هتد) بوو که بو هاتووچۆی ژایانی مرۆقه‌کان به‌کار هاتوه، به‌لام ئیستا رامانی (المركبة الصالحة) هه‌مان ئۆتۆمبێله که پر به‌پێستیتنی، نه‌و ئۆتۆمبێله‌ی که مایه‌ی خۆشترین ره‌فاهیته له‌ژایانی مرۆقه‌کاندا. نه‌و ئۆتۆمبێله‌ی که رۆژانه بۆ گواسته‌وه‌ی سه‌دان هه‌زار مرۆقه له‌شارێکه‌وه بۆ شارێکی تر، بۆ سه‌فه‌ر کردن بۆ خۆشی و ناخۆشییه‌کانی ژایان و بۆ راپه‌رانده‌نی نه‌رکی رۆژانه‌ی مرۆقه‌کانه به‌گشتی، هه‌ربۆیه نه‌مرۆ به‌پێ ئۆتۆمبێل ژایان مه‌حاله‌ بووه. به‌لام هه‌ر هه‌مان ئۆتۆمبێله‌یه که رۆژانه چه‌ندان هاوولاتی، مامۆستا، هونه‌رمه‌ند، رۆشنیرو مندال... هتد ده‌بنه قوربانی کاره‌ساتی هاتووچۆ یاخود که‌م نه‌ندام ده‌بن جگه له‌ژایانی مادی فه‌راوانو، راگه‌یانده‌نی ناماری هاتووچۆی نه‌مسال گه‌واهیده‌ری ئهم راستیه‌ی، که (۸۳۸) که‌س به‌رووداوی هاتووچۆ بوونه‌ته قوربانی و (۱۲۰۰) که‌سیش برینداربوونه له‌ته‌مه‌نه جیاجیاکان که هه‌ندێکیان که‌م نه‌ندام و په‌که‌وته‌مه‌بون و وه‌ک نه‌خۆشییه‌کی کۆشنده و په‌تایه‌ک ده‌ریانبری، که پێماویه مه‌ترسییه‌کی له‌مه‌ترسی په‌تای نه‌فلۆزای به‌راز زیاتر نه‌بێ، که‌مه‌تر نییه، هه‌ر به‌پێی سه‌رچاوه‌کانی ته‌ندروستی و هاتووچۆ به به‌راوردی سالانی رابردو رێژه‌ی مردن به‌رووداوی هاتووچۆ (۳۰٪) زیادی کردوه، به‌راستی نه‌گه‌ر به‌ر به‌و کاره‌ساته نه‌گه‌ریت و پلانی تۆکه‌م بۆ دانهریت، نه‌وا

ئایینی ئیسلام که ئایینی خودا و به‌رنامه‌ی ژایانی مرۆقه‌یه‌تییه به‌گشتی، هه‌روه‌ها رێکخه‌رو دارێژه‌ری ژایانی موسلمانانه به‌تایه‌ست، ئایینیکی هه‌مه‌لایه‌و گشتگیره بۆ رێکخه‌ستنی هه‌موو لایه‌نه‌کانی ژایانی مرۆقه‌یه‌تی و رێکیان ده‌خات تا مرۆقه‌کان بتوانن له ژێر سیبه‌ری ئهو ئایینه به‌و په‌ری ئاسوده‌یی و به‌خته‌وه‌ری ره‌فتار بکه‌ن و ژایان به‌سه‌ر به‌رنو، مامۆستایانی ئایینی که شوین که‌وته‌و په‌یام هه‌لگری ئهو ئایینه‌ن، چ پێشتر و چ ئیستا ده‌وریکی بالاو رۆلێکی پرشنگدار و پرسوده و بایه‌خیان هه‌بووه بۆ هوشیارکردنه‌وه‌ی هاوولاتیان له فه‌سادی مالی و نه‌خه‌لاقی و کۆمه‌لایه‌تی و سیاسی و رۆشنیرو... هتد.

هه‌ر بۆیه ئه‌وان به‌شێک بوونه له‌چاکسازی و گوزرینی خراپه بۆ چاکه‌و هۆشیاری هاوولاتیان، هه‌روه‌ها زه‌نگینکی هوشیار کردنه‌وه‌ش بوونه له‌چاککردنه‌وه‌ راستکردنه‌وه‌ی رووداوه‌کانی که هاتونه‌ته پێش و دینه پێش کۆمه‌لگا و پێشاهاته‌کانی هه‌رمێ کوردستاندا. هه‌له‌به‌ته نه‌گه‌ر بۆ سه‌رتایه‌کیش بێت له‌سه‌ر بایه‌ته‌کی خۆم که سیسته‌می هاتووچۆیه. قورئان و ئایینی پیرۆزی ئیسلام زۆر به‌ روونی باسی چه‌ند لایه‌تیکی ئهم بواره‌ی کردوه، له‌فه‌رموده‌یه‌کی قودسیدا پێغه‌مبه‌ر (درودی خ‌وای له‌سه‌ریت) ده‌فه‌رموێت ثلاث فضائل من سعادة: المراء المسلم في الدنيا، الجار الصالح والمسکن الواسع والمركبة الصالحة) هه‌رچه‌نده پێشتر له‌سه‌رده‌می پێغه‌مبه‌ر (درودی خ‌وای له‌سه‌ریت) رامانی (المركبة الصالحة)

له گوفتاری ژيانندا چاکترین قسه بکه

ئا: شیروان شوکر چۆمخاخی

ناشکرایه که یه‌کێ له‌نیعه‌ته‌کانی خودا (زوبانه) که به‌هۆی زوبانه‌وه ده‌توانیت قسه بکه‌ین و به‌دوین، پێویسته مرۆقی به‌وادار شوکرانه‌ی نه‌ونیعه‌ته‌وه ته‌ه‌واوی نیعه‌ته‌کانی خودا بکات، به‌راستی که‌سی به‌راوه به‌خته‌وه‌رو کامه‌ران نه‌وه‌یه که به‌هۆی زوبان و قسه کردنه‌وه ره‌زامه‌ندی خودا به‌ده‌ست به‌پێت، به‌وه‌ی که به گوفتاره‌کانی فه‌رمان به‌چاکه بکات و قه‌ده‌غه له‌خراپه بکات، وه‌زیکرو یادی خودای پێبکات، به‌لام له‌لایه‌کی تروه سه‌ر شۆری و دۆراوی بۆ نه‌وانه‌یه که به‌هۆی قسه و گوفتاریان له‌خودا یاخی ده‌بن و پێزی به‌رامبه‌ر خودا و پێغه‌مبه‌رو خه‌لکی موسلمان ده‌کهن، به‌هۆی قسه و گوفتاری ناشیوايان خه‌لکی بێزار ده‌کهن.

جا نه‌و جۆره که‌سانه هه‌له‌ته‌تای

سیسته می هاتووچۆ و چه‌ند رێنماییه‌ک

۱۱- رانه‌گرتنی ئۆتۆمبێل له‌سه‌ر رێگای خه‌لکی، گه‌ر له ئیسلام به‌ردله‌بردینک له‌سه‌ر رێگا خه‌ری خۆی هه‌بیت ئه‌ی رات چۆنه به ئۆتۆمبێلیک. ۱۲- له‌ترافیک لایان و هه‌ر شوێنێکی تر سه‌یری ئافه‌رد و ناموسی خه‌لک مه‌که. ۱۳- به ئۆتۆمبێلیک که نیعه‌تی خ‌وای گه‌وره‌یه‌وه پێتسی داوه به‌دوای ناموسی خه‌لکی‌دا مه‌سوێده. ۱۴- هه‌ر شۆفێرێک بریندارو نه‌خۆشی شری پێ بوو (تینجا حکومی بێت یان نه‌هلی) پێویسته له‌سه‌ر هه‌موولا م‌وساعه‌ده بک‌ریت. ۱۵- به‌رده‌وام پابه‌ندی رێنماییه‌کانی هاتووچۆ به، چونکه گه‌ر پابه‌ندی رێنماییه‌کانی هاتووچۆ بویت نه‌و کاته (لا سامح الله) گه‌ر هه‌ر شتێک به‌سه‌ر بێت ئه‌وه قه‌زاو قه‌ده‌ره د‌ه‌نا ش‌رۆقه‌ی تری بۆ ده‌ک‌ریت.

برپاری هه‌له مه‌ده، چونکه برپاردانی هه‌له هه‌ر ژایانی خۆت ناخاته مه‌ترسی به‌لکو ژایانی خه‌لکی دیکه‌ش ده‌خاته مه‌ترسی و نه‌و کاته له‌خۆت نابووری. ۷- باشت‌رین که‌س نه‌وه‌یه که سه‌ودی هه‌بیت بۆ خه‌لک... که‌وابی ریز له شوفێری به‌رامبه‌رت بگه‌ر چه‌ندی ده‌کرێ هاوکاری پیاده‌ش بکه. ۸- هۆرن لێدان نیشانه‌ی بێ سه‌بری و بێ ته‌حه‌مولی ده‌گه‌یه‌تیت، هه‌روه‌ک مانای ت‌ریش ده‌گه‌یه‌نی، بۆیه وریابه لۆ حاله‌تی زۆر زه‌رو نه‌بیت هۆرن به‌کار مه‌هێته... به‌تایه‌ته‌تر له‌ نزیک نه‌خۆشخانه و قوتابخانه‌و ناو گه‌ره‌که‌کان. ۹- کوژاندنه‌وه‌ی فوول لایت له‌شه‌ودا بۆ به‌رامبه‌ر که‌ت نیشانه‌ی هاوکاری و ره‌وشت به‌رزیه‌ته. ۱۰- به‌سه‌ر نه‌که‌وتنی ده‌غل و دان و شیناتی خه‌لکی.

ج‌ب‌ی نایه‌ته‌وه، چونکه له‌نایه‌ته‌و فه‌رموده‌ی پ‌ر‌و‌ز ر‌ین‌م‌و‌ی ک‌را‌و‌ین خ‌ۆ‌مان نه‌فه‌وت‌ی‌ن و زیان به‌خ‌ۆ‌مان و به‌رامبه‌ریش نه‌گه‌یه‌نین. ۲- نه‌رمو نیانی شوف‌ی‌ر زۆر گرنگه بۆ سه‌لامه‌تی و دوورکه‌وتنه‌وه له هه‌ر رووداویکی نه‌خ‌وا‌ز‌را‌و. ۳- دوورکه‌وتنه‌وه له هه‌ر هه‌ل‌ج‌و‌ن‌یک ئ‌ی‌ن‌جا به هه‌ر ه‌ۆ‌کار‌یک ب‌ی‌ت به‌ل‌کو وه‌کو ده‌ریابه‌و ش‌ی‌لو مه‌به. ۴- به‌کار نه‌ه‌ی‌ن‌انی ده‌ی‌ق‌دی ب‌ی‌ن‌را‌و خ‌ۆ نه‌خ‌ا‌ر‌ا‌ن‌د‌ن به‌ م‌ۆ‌ب‌ای‌ل و پ‌ا‌ره نه‌ژ‌ما‌ر‌د‌ن و هه‌روه‌ها خ‌ۆ دان‌ه‌ی‌ن‌انه‌وه بۆ هه‌ر‌ش‌ت‌یک له‌ک‌انی ل‌ی‌خ‌و‌ر‌و‌نی ئ‌ۆ‌ت‌ۆ‌م‌ب‌ی‌ل. ۵- ل‌ی‌ نه‌خ‌و‌ر‌و‌نی سه‌پ‌اره له‌ک‌انی حال‌ته‌ نا‌نا‌سا‌ی‌یه‌کان، وه‌ک نه‌خ‌ۆ‌شی و یان ک‌اتی هه‌ل‌ج‌و‌ن.

۶- شوف‌ی‌ر له‌به‌ر نه‌وه‌ی مرۆقه‌ مرۆقی‌ش ق‌ا‌ب‌ی‌ل به هه‌له‌یه، به‌لام وریابه نه‌یا‌ن‌گ‌ر‌ی‌ته‌وه ئ‌ی‌تر پ‌ی‌و‌ی‌سته به‌ر‌پ‌ر‌سا‌نی هاتووچۆ چا و به‌م یاسا هه‌نو‌و‌که‌یه‌ی‌ان دا‌ب‌خ‌ش‌ی‌ن‌نه‌وه، چونکه ئه‌وه (راسته) کار‌ێ‌که له‌رو‌ی سه‌لامه‌تی مرۆ‌ی‌ی و زیانی ماد‌د‌یه‌یه‌وه زۆر باشه به‌لام به‌مه‌رج‌یک یاسا بۆ هه‌مو‌ان وه‌کو یه‌ک سه‌ره‌ره‌ی‌ت نه‌ک ته‌نها بۆ هاو‌لا‌تی‌ان وه‌کو مه‌سه‌له‌ی جام ره‌ش و ت‌ی‌خ‌س‌تن‌ی بلا‌ج‌ی‌ک‌ت‌و‌ر... هتد. وه ه‌ی‌واد‌رم نه‌وه‌ندی ب‌ی‌ر له‌ل‌ای‌انی ماد‌دی ک‌را‌وه‌ته‌وه نه‌وه‌ندی کار بۆ دان‌انی ه‌ی‌ما‌ک‌انی هاتووچۆ ب‌ک‌ر‌ی‌ت و به‌ش‌ی‌وا‌زی ت‌ر‌ی‌ش شوف‌ی‌ر ب‌خ‌ه‌نه‌وه سه‌ر راسته ر‌ی‌گا‌و تا‌وه‌کو گیان و مالی هاو‌لا‌تی‌ان له‌مه‌تر‌سی ر‌ز‌گا‌ر ب‌ک‌ر‌ی‌ت ئ‌ی‌ن‌جا نه‌و‌کا‌ته‌ش نه‌وه‌ی لای (خ‌و‌ا) د‌ی‌ت به‌خ‌ی‌ر ب‌ی‌ت.

ل‌ی‌ته‌دا ده‌مه‌و‌ی وه‌کو مامۆستا‌یه‌کی خه‌خ‌ۆر بۆ سه‌رو مالی هاو‌لا‌تی‌ان چه‌ند خ‌ا‌ل‌ی‌ک ب‌خ‌ه‌مه‌وه ب‌ی‌ری شوف‌ی‌ره به‌ر‌ی‌زه‌کان له‌سی‌سته‌می هاتووچۆ:

۱- خ‌ی‌ز‌ای‌ی ل‌ی‌خ‌و‌ر‌ی‌ن له‌گه‌ڵ نه‌وه‌ی کاره‌ساتی زۆر گه‌وره‌وه د‌ل‌ته‌ز‌ی‌تی ل‌ی‌ده‌که‌و‌ی‌ته‌وه له ه‌ی‌ج و‌ی‌ن‌ی‌کی ئ‌ی‌سلام

